

POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZE
POMORSKIE POROZUMIENIE ODDZIAŁÓW W GDAŃSKU

ODDZIAŁ REGIONALNY W GDAŃSKU
KOMISJA TURYSTYKI PIESZEJ

egzemplarz nr 2

DOKUMENTACJA PROJEKTOWA

TURYSTYCZNEGO SZLAKU PIESZEGO PTTK

REGIONU GDAŃSKIEGO

TCZEW - WIELKIE WALICHNOWY

kolor:	czarny
długość:	29 km
nazwa:	DOLNEJ WISŁY odcinek tezewsko-subkowski
nr ewidencyjny:	PM - 1558 s

położenie administracyjne szlaku:

w o j e w ó d z t w o p o m o r s k i e

- *miasto i gmina Tczew*
- *gmina Subkowy*
- *gmina Pelplin*
- *gmina Gniew*

szlak opracował:

Tadeusz Gruszczyński

przy współpracy: Zdzisława Łukowskiego

dokumentację przygotował:

Tadeusz Gruszczyński

G d a ń s k 2 0 0 6

SZCZEGÓŁOWY KILOMETRAŻ SZLAKU

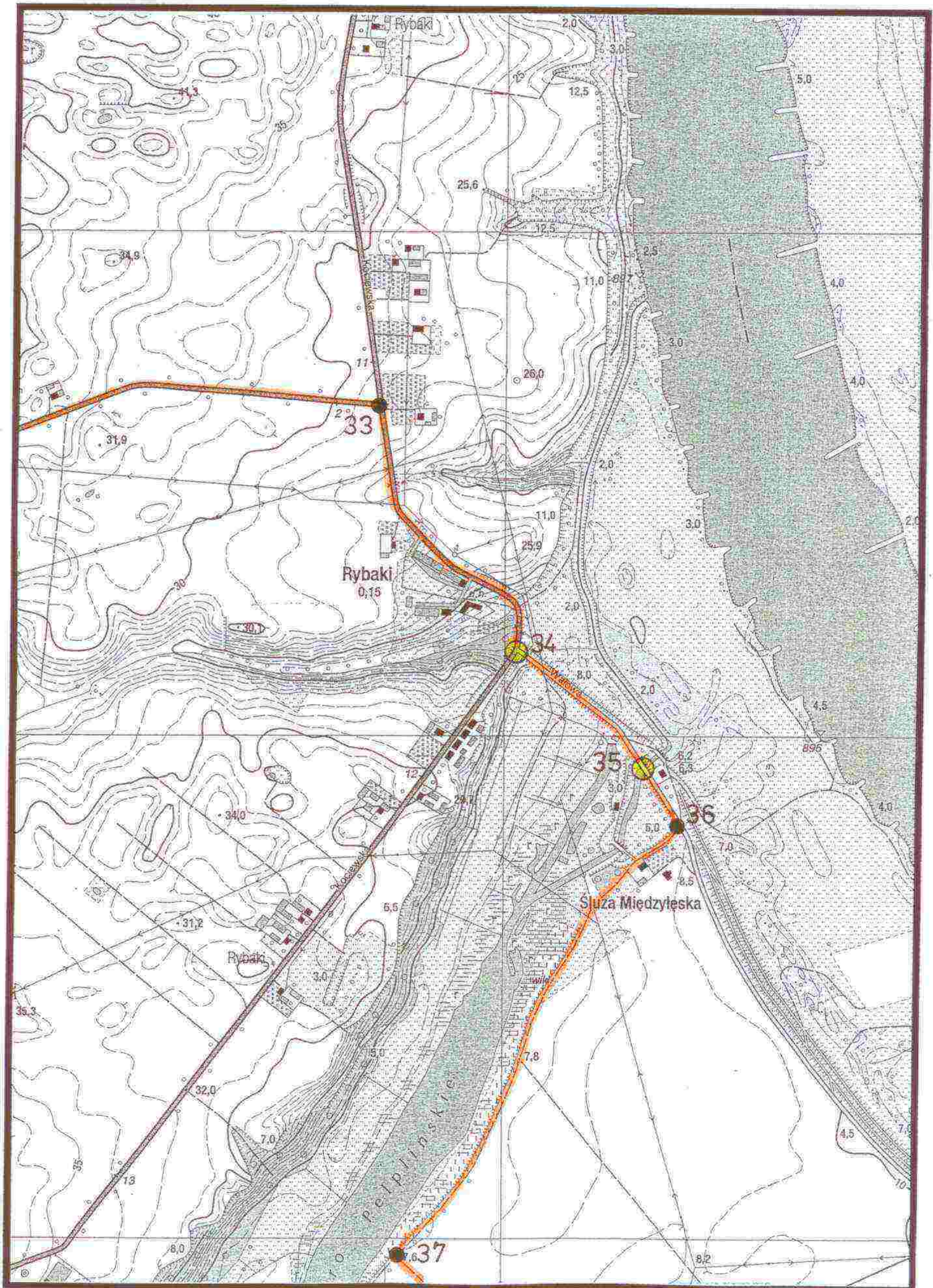
1	m. Tczew	TCZEW, PKP		0,00	29,00
2	m. Tczew	TCZEW, Gdańska	200	0,20	28,80
3	m. Tczew	TCZEW, kościół św. Józefa	300	0,50	28,50
4	m. Tczew	TCZEW, wiadukt 800-lecia	300	0,80	28,20
5	m. Tczew	TCZEW, Jana z Kolna	200	1,00	28,00
6	m. Tczew	TCZEW, kard. Wyszyńskiego	250	1,25	27,75
7	m. Tczew	TCZEW, kościół. Podwyższenia Krzyża Świętego.	250	1,50	27,50
8	m. Tczew	TCZEW, Podgórna	250	1,75	27,25
9	m. Tczew	TCZEW, Wisła km 907,9 (Nad Wisłą)	250	2,00	27,00
10	m. Tczew	TCZEW, Kollątaja	250	2,25	26,75
11	m. Tczew	TCZEW, Czyżykowska	250	2,50	26,50
12	m. Tczew	TCZEW, Wisła km 907 (Polna)	550	3,05	25,95
13	m. Tczew	TCZEW, Ceglarska	400	3,45	25,55
14		TCZEW, Drybok, granica miasta	300	3,75	25,25
15	gm. Tczew	KNYBAWA, rozdroże	1450	5,20	23,80
16	gm. Tczew	Wisła, most knybawski	1000	6,20	22,80
16a		Wisła km 903,35	550	6,75	22,25
17	gm. Subkowy	Wisła, km 902	1900	8,10	20,90
18	gm. Subkowy	GORZĘDZIEJ, dolinka	750	8,85	20,15
19	gm. Subkowy	GORZĘDZIEJ, Wąska	250	9,10	19,90
20	gm. Subkowy	GORZĘDZIEJ, szosa	150	9,25	19,75
21	gm. Subkowy	GORZĘDZIEJ, droga do Subków	200	9,45	19,55
22	gm. Subkowy	MAŁY GORZĘDZIEJ, droga dojazd. (42,6)	1650	11,10	17,90
23	gm. Subkowy	SUBKOWY, Tczewska	1900	13,00	16,00
24	gm. Subkowy	SUBKOWY, Kościelna	200	13,20	15,80
25	gm. Subkowy	SUBKOWY, szkoła	900	14,10	14,90
26	gm. Subkowy	SUBKOWY, Wybickiego	200	14,30	14,70
27	gm. Subkowy	SUBKOWY, Spółdzielcza	150	14,45	14,55
28	gm. Subkowy	SUBKOWY, droga do Wielkiej Słońcy	400	14,85	14,15
29	gm. Subkowy	droga do Wlk. Słońcy, kapliczka	1650	16,50	12,50
30	gm. Subkowy	WIELKA SŁOŃCA, Rymarska/Główna	600	17,10	11,90
31	gm. Subkowy	WIELKA SŁOŃCA, rozdroże	300	17,40	11,60
32	gm. Subkowy	WIELKA SŁOŃCA, wybudowanie	750	18,15	10,85
33	gm. Subkowy	RYBAKI, Kociewska	850	19,00	10,00
34	gm. Subkowy	RYBAKI, rozdroże (Wałowa)	600	19,60	9,40
35	gm. Subkowy	ŚLUZA MIĘDZYŁĘSKA, jaz	300	19,90	9,10
36	gm. Subkowy	ŚLUZA MIĘDZYŁĘSKA, droga nadjeziorna	150	20,05	8,95
37	gm. Subkowy	Jez. Pelplińskie, brzeg wsch., droga boczna (7,6)	1050	21,10	7,90
38	gm. Subkowy	droga z Pasisk	600	21,70	7,30
39		Jez. Pelplińskie, brzeg pld., ciek	300	22,00	7,00
40	gm. Pelplin	Jez. Pelplińskie, brzeg pld., droga z Mł. Garca	600	22,60	6,40
41	gm. Pelplin	droga do Międzyłęża, dawne torowisko	400	23,00	6,00
42	gm. Pelplin	MIĘDZYŁĘŻ, szosa	1400	24,40	4,60
43	gm. Pelplin	MIĘDZYŁĘŻ, rozdroże (szkoła)	400	24,80	4,20
44	gm. Pelplin	MIĘDZYŁĘŻ, wybudowanie	700	25,50	3,50
45	gm. Pelplin	MAŁE WALICHNOWY, wał stary	600	26,10	2,90
46	gm. Pelplin	MAŁE WALICHNOWY, droga nr 229, zakręt	300	26,40	2,60
47	gm. Pelplin	MAŁE WALICHNOWY, wał nowy	400	26,80	2,20
48	gm. Pelplin	Wisła, km 888,7	1100	27,90	1,10
49		MAŁE WALICHNOWY, wał stary	200	28,10	0,90
50	gm. Gniew	WIELKIE WALICHNOWY, droga nr 229, zakręt	300	28,40	0,60
51	gm. Gniew	WIELKIE WALICHNOWY, PKS	600	29,00	0,00

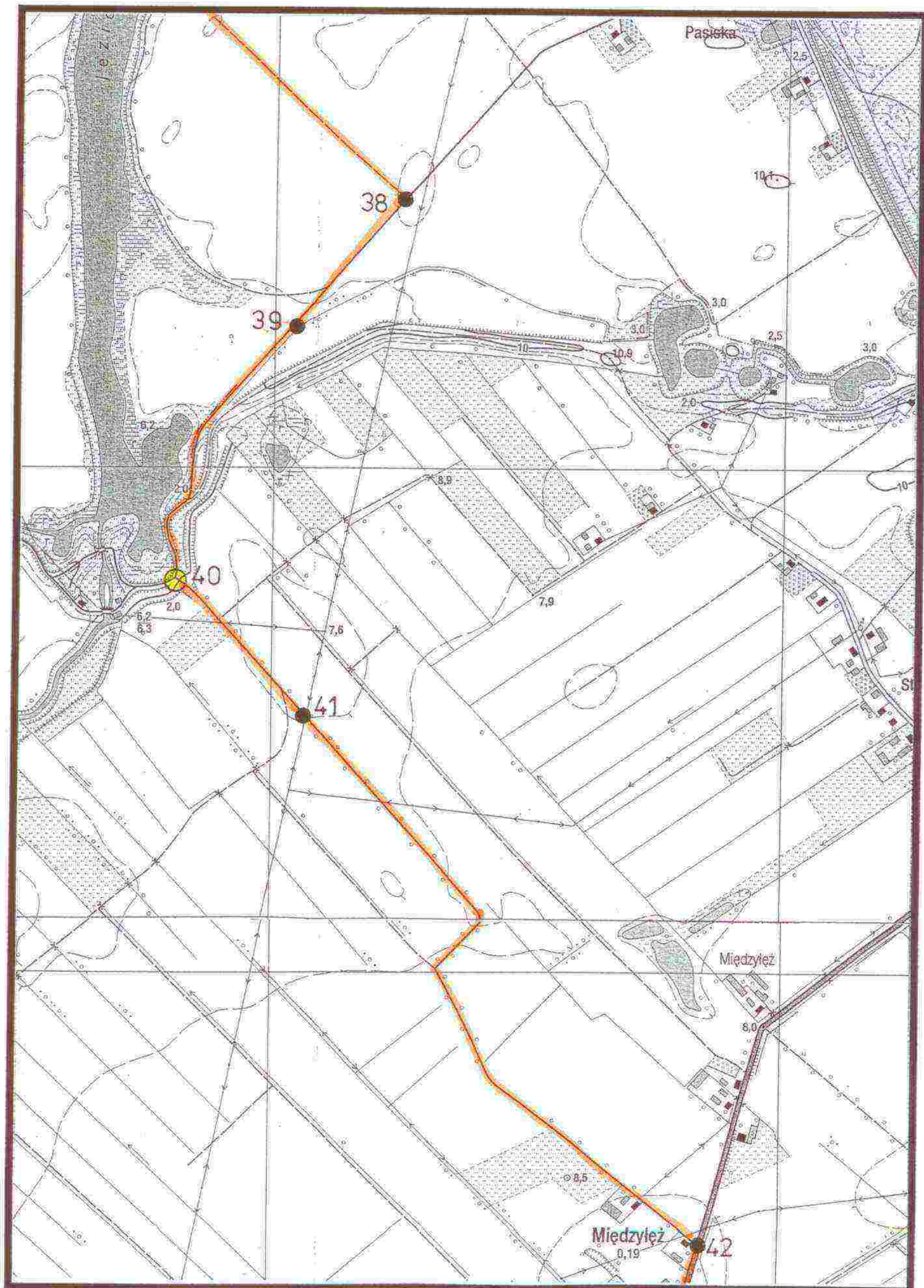
miasto Tczew	1-14	0,0-3,75	3,75
gmina Tczew	14-16a	3,75-6,75	3,00
gmina Subkowy	16a-39	6,75-22,0	15,25
gmina Pelplin	39-49	22,0-28,1	6,10
gmina Gniew	49-51	28,1-29,0	0,90

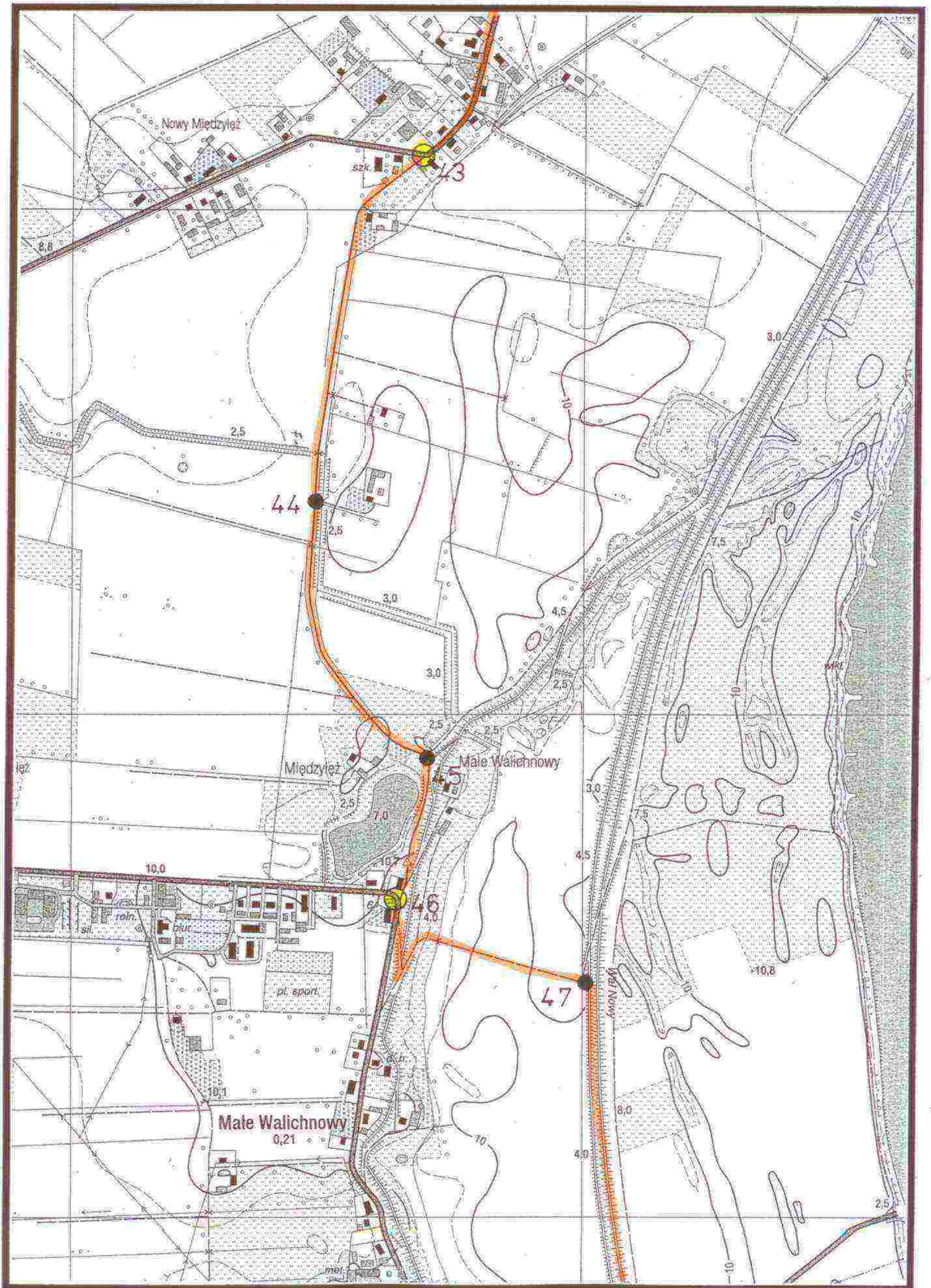
OPIS PRZEBIEGU SZLAKU

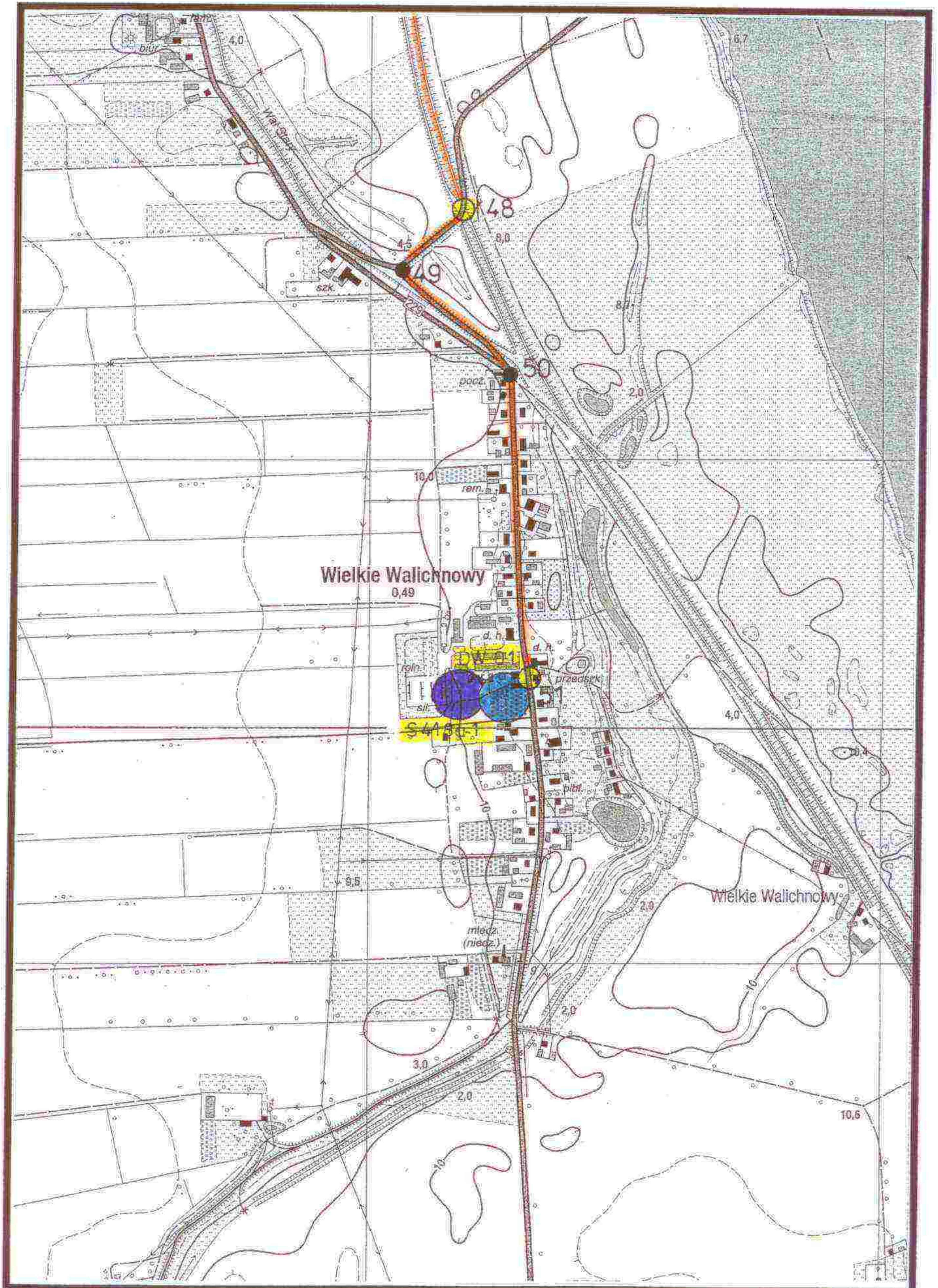
Szlak rozpoczyna się przy stacji kolejowej w **Tczewie** (tu mają też swój początek dwa inne szlaki piesze: żółty *Kociewski* i zielony *Ziemi Tczewskiej*) i stąd kieruje się na południowy-zachód, by ulicą Pomorską (podobnie jak żółty i zielony) dojść do ulicy Gdańskiej. Teraz inaczej niż oba pozostałe szlaki skręca w lewo i tą ulicą zmierza aż do torów kolejowych oraz wiaduktu 800 lecia Tczewa. Podąża nim, by następnie na ulicy 1 Maja skrócić w prawo i ulicą tą ponad odgałęzieniem torów oraz ulicą Jana z Kolna wyjść na ul. Kościuszki. Niał krótko wiedzie dalej na południe do ulicy kardynała Wyszyńskiego. Ta doprowadza do kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Św., w rejonie którego szlak skręca w uliczkę Dominikańską, a potem przez plac Św. Grzegorza dociera do kościoła św. Stanisława Kostki. Teraz udaje się on ulicą Mestwina, by następnie Podgórną i Wodną dostać się nad Wisłę. Nad rzeką szlak skręca w prawo i udaje się w górę rzeki. Zaraz jednak ulicą Nad Wisłą odchodzi od brzegu. Doprowadza ona do ulicy Chopina, gdzie szlak skręca w lewo. Na skrzyżowaniu z ulicą Czyżykowską szlak przedostaje się schodkami ponownie nad Wisłę i biegnącą tu ulicę Nadbrzeżną. Teraz podążać nią będzie przez dłuższy czas, brzegiem rzeki. Szlak dociera do potoku Drybok i tym samym granicy miasta. Potem wspina się na krawędź doliny i mijają zabudowania **Knybawy**. Po następnym kilometrze podchodzi w pobliże „berlinki” i mostu knybawskiego. Tu schodzi bezpośrednio nad brzeg Wisły, przechodzi pod mostem i dalej idzie ścieżką nadwodną. Taki przebieg czyli u stóp wysokiej krawędzi wiślanej mają następne dwa kilometry szlaku. Na wysokości **Gorzędzieja** szlak żegna rzekę i wchodzi na wierzchołkową drogą prowadzącą szerokim rozcięciem krawędzi doliny, mając po prawej część zabudowań wsi z kościołem. Następnie wypływaną drogą a potem - po zakręcie w lewo - ul. Wąską dociera do szosy. Tu skręca ponownie w lewo, a po 200 m w prawo w drogę do Subków. Pierwsze budynki **Subków** szlak osiąga po około 3,5 km mijając wcześniej w pewnym oddaleniu zabudowania Małego Gorzędzieja. Do ulicy Kociewskiej szlak dochodzi Krótką, następnie skręca w prawo, by ulicą Kościelną dojść w rejon kościoła i szkoły (dawnego dworu). W tym miejscu udaje się w lewo, ulicą Zamkową dochodzi do Wybickiego, a potem idzie tą ulicą w prawo na południe. Z Subków szlak powróci

nad Wisłę i w związku z tym uda się teraz na południowy wschód do Wielkiej Słońcy. Zatem najpierw podąża krótko w lewo asfaltową szosą wiodącą do Małej Słońcy (ul. Spółdzielcza), by za cmentarzem na następnym rozdrożu, pójść drogą polną w prawo. Doprowadza ona po ok. 2 km już jako ulica Rymarska do **Wielkiej Słońcy**. Tu we wsi szlak skręca w lewo i podąża utwardzoną ulicą Główną dalej w kierunku Wisły. Po niecałych 2 km osiąga niezbyt szeroką szosę biegnącą od północy z Gorzędzieja i na niej udaje się w prawo, by w ten sposób dojść do Rybaków położonych na samym skraju doliny Wisły. W miejscu tym stosunkowo wąska dolina Wisły rozszerza się i przechodzi w Nizinę Walichnowską. W **Rybakach** na rozdrożu szlak kieruje się w lewo na Międzyłęże. Drogą w prawo do Gręblina można podejść do umocnień z I wojny światowej. Szlak prowadzi drogą utwardzoną po wale obok stacji pomp Nadzieja. Potem mija Śluzę Międzyłęską i za nią skręca w prawo, by pójść wschodnim brzegiem Jeziora Pelplińskiego, które jest pozostałością starorzecza Wisły. Po około 1 km, gdy droga ta stanie się trawiasta i niemalże zanika, skręca w lewo i idzie 500 m na płd-wsch. a potem w prawo. Trawiasta droga doprowadza na południowy skraj Jeziora Pelplińskiego a potem stacji pomp Zgoda i drogi gruntowej do **Międzyłęża**. Szlak skręca w nią i wiedzie na płd-wschód przez pola do tej wsi. Na szosie skręca w prawo i przecina wieś, by przy szkole ją pozostawić i pójść dalej na południe w kierunku **Małych Walichnów**. Szlak dociera do nich po 1,5 km, gdy po dojściu do starego wału wiślanego wejdzie na szosę z Wielkiego Garca (Rudna) do Gniewu (droga nr 220). Z Małych Walichnów już blisko do Wielkich Walichnów, gdzie kończy się ten odcinek szlaku. Jednak wpiery szlak jeszcze spróbuje zbliżyć się do Wisły i pójdzie na wschód do wału wiślanego. Wzdłuż niego podąży na południe ponad kilometr i potem powróci do szosy przy szkole w Małych Walichnowach. Teraz jeszcze tylko około 600 m trasy szosą na południe i w **Wielkich Walichnowach** - koniec tego odcinka szlaku.

WALORY KRAJOZNAWCZE SZLAKU

1. Obiekty przyrody: chronione (pomniki przyrody) i o charakterze pomnikowym:
 - **lipa drobnolista** – pomnik przyrody nr 792 w **Małym Gorzędzieju** - 11,1 km szlaku (dojście 600 m)
 - **klon pospolity, topola biała i lipa drobnolistna** - pomniki przyrody nr 763, 764 i 765 na terenie d. pałacu biskupiego aktualnie szkoły podstawowej w **Subkowach** – 14,1 km szlaku
2. Cenne obiekty kultury materialnej:
 - **kościół** pod wezwaniem św. Józefa zbudowany w latach 1930-36 wg projektu Stefana Cybikowskiego w **Tczewie** – 0,5 km szlaku
 - **kościół farny** z XIII wieku pw Podwyższenia Krzyża Św. w **Tczewie** – 1,5 km szlaku
 - **kościół poklasztorny pw. Św. Stanisława Kostki** z XIV wieku w **Tczewie** – 1,6 km szlaku
 - gotycki **kościół** pw. św. Wojciecha w **Gorzędzieju** – 9,1 km szlaku (dojście 300 m)
 - klasycystyczny **dworek** z XIX w. w **Gorzędzieju** – 9,2 km szlaku
 - **zespół pałacowo-parkowy** w **Małym Gorzędzieju** – 11,1 km szlaku (dojście 600 m)
 - **kościół parafialny** pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika z XIII-XV w. w **Subkowach** – 14,05 km szlaku
 - dawny **pałac** biskupi w **Subkowach** – 14,1 km szlaku
 - **kapliczka** przydrożna między Subkowami a Wielką Słońcą - 16,65 km szlaku
 - **zespół dworsko-parkowy** z początków XX w. w **Rybakach** – 19,55 km szlaku

- **węzeł hydrotechniczny** złożony ze śluzy i dwóch przepompowni w **Rybakach** – 19,9 km szlaku
3. **Obiekty pamiątkowe i historyczne, miejsca historyczne**
- dawny **cmentarz mennonicki w Wielkiej Słońcy** – 17,1 km szlaku (dojście 800 m)
 - **umocnienia obronne z okresu I wojny światowej w Rybakach** – 19,6 km szlaku (dojście 700 m)
 - **torowisko dawnej kolejki wąskotorowej pod Międzyłężem** – 23,0 km szlaku
 - dawny **cmentarz mennonicki w Międzyłężu** – 24,7 km szlaku
 - dawny **wał wiślany między Małymi a Wielkim Walichnowami** – 26,1 – 26,4 i 28,1 – 28,4 km szlaku
 - dawny **cmentarz mennonicki w Małych Walichnowach** – 28,1 km szlaku (dojście 350 m)
 - **pamiątkowe tablice** poświęcone pomordowanym w II wojnie światowej mieszkańcom Niziny Walichnowskiej i zasługom starosty Związku Wałowego Niziny Walichnowskiej Peterowi Dirksenowi w **Małych Walichnowach** – 28,1 km szlaku
 - **szkoła w Małych Walichnowach** z cennymi pamiątkami dotyczącymi związku Wałowego Niziny Walichnowskiej – 28,1 km szlaku
4. **Inne obiekty krajoznawcze, punkty i miejsca widokowe:**
- **miejsce widokowe na Wisłę** ze skarpy wiślanej w rejonie **Mostu Knybawskiego** (ok. 15 m ponad poziom wody) – 6,2 km szlaku
 - **miejsce widokowe na Wisłę** ze skarpy wiślanej w **Gorzędzieju** (ok. 40 m ponad poziom wody) – 9,0 km szlaku
 - **Jezioro Pelplińskie** będące pozostałością dawnego koryta Wisły – 21,1-22,6 km szlaku
 - **ciąg widokowy na Wisłę** z wału wiślanego w rejonie **Małych Walichnow** – 26,8 - 27,9 km szlaku